

معرفی مؤسسات پژوهشی

موسسات تشیع شناسی

● علی رضا حسینی

مقدمه

شیعه‌شناسی به رشته‌ای اطلاق می‌شود که به مطالعه (افراد) شیعه، به عنوان یک کل واقعی می‌پردازد و از نحوه شکل‌گیری آن در تاریخ، از کیفیت بسط و گسترش آن در جوامع مختلف، از وضعیت فعلی آن در جغرافیای مسکون، اصول عقیدتی، آموزه‌ها، آئین‌ها، معارف، علوم و دانش‌های اختصاصی آن بحث می‌کند. علوم و معارف اسلامی / شیعی از قبیل حدیث، رجال و درایه، تفسیر، فقه، اصول فقه، کلام، فلسفه، عرفان، تاریخ، مذاهب و فرق، و کتاب‌شناسی - که در حوزه‌های علمیه و یا دانشکده‌های الهیات کشور تحقیق و تفحص می‌شود، معارفی نظری و انتزاعی است و در برخی مباحث تجربی و مربوط به شیعیان گذشته و جوامع تاریخی است. در این معارف، جوامع امروزی و جریان‌های مهم شیعیان مغفول مانده است. گفتنی است که بعضی از مستشرقان در پاره‌ای از تحقیقات خود به این مغفولات پرداخته‌اند و روز به روز به حجم تحقیقات خود در این زمینه می‌افزایند و هر سال کتاب‌ها و مقاله‌های متعددی در زمینه شیعیان ایران، عراق، بحرین و... منتشر می‌کنند.

جای تأسف است که این تحقیقات در میان جوامع شیعی اقبالی ندارند و استنادها و ارجاعات محققان شیعی به مطالعات غربی بسنده کرده است. مشکل اساسی، اولاً در فقدان طرحی جامع برای مطالعه این معارف است و ثانیاً ارتباط این گونه مطالعات با خوانندگان خود است. به این معنا که این کتاب‌ها برای استفاده عموم نوشته نمی‌شود و بدنه جامعه شیعه، نمی‌تواند از آن استفاده کند؛ تا تفکر وحدت‌آفرین ایجاد گردد.

ضرورت‌های مطالعات متمرکز شیعه‌پژوهی در جوامع شیعه

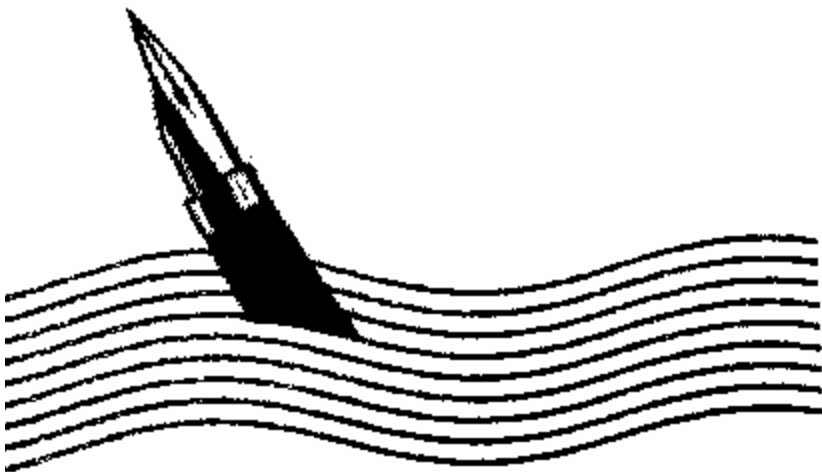
را می‌توان چنین بیان کرد:

فقدان اطلاعات دقیق از اوضاع و احوال فرهنگی - اجتماعی جوامع و گروه‌های شیعی جهان؛ کمبود محسوس کتب و منابع عالمانه مستدل و منطقی در معرفی شیعیان جهان؛ وجود استعداد‌های قابل رشد فراوان در میان طلاب داخلی و خارجی که با مساعدت‌های فکری قادرند به محققان و مؤلفان خبره در عرصه شیعه‌شناسی تبدیل شوند؛ تأسیس مراکز مستقل مطالعاتی در زمینه اسلام‌شناسی و شیعه‌شناسی در کشورهای آمریکا، انگلیس، فلسطین اشغالی، ژاپن و... مخصوصاً در یکی - دو دهه اخیر، که ایجاد مرکز قرینه و هم‌طرازی را در داخل کشور ضروری می‌سازد؛ گسترش محسوس درس‌ها و کرسی‌های اسلام‌شناسی و شیعه‌شناسی در اغلب دانشگاه‌های بزرگ دنیا، پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران، که ضرورت تأسیس چنین مؤسساتی را تشدید کرد؛ فقدان مرکزی علمی - تحقیقاتی در کشور که به طور متمرکز به مطالعات شیعه‌شناختی بپردازد و مسائل مذکور در بندهای سابق را پی‌گیری و تحقق بخشد.

با عنایت به ضرورت‌های فوق، مؤسسه شیعه‌شناسی تأسیس گردید تا با همت جمعی از عالمان آشنا با عرصه‌های مطالعات شیعه، این نقیصه‌ها مرتفع شود.

معرفی موسسه شیعه‌شناسی

از ۱۳۸۰ ش. مطالعات شیعه‌شناسی در یک رشته مستقل دانشگاهی بین دو رشته الهیات و علوم اجتماعی، بطور متمرکز در مرکز مطالعات و تحقیقات شیعه‌شناسی آغاز شد و اکنون با همان

آئین‌های شیعیان، که در دائرةالمعارف‌های بزرگ انگلیسی‌زبان نظیر امریکانا، بریتانیکا، و دائرةالمعارف اسلام ذکر شده‌اند را ترجمه، بازبینی و نقد کنند، تا هم عالمان و پژوهشگران شیعی از دیدگاه‌های مستشرقان آگاه شوند و هم زمینه پاسخ‌گویی و نقد علمی اینان فراهم گردد و ضمن آن زمینه مباحثه‌ای علمی و تصحیح اشتباهات و سوءبرداشت‌های آنان فراهم شود. دائرةالمعارف امریکانا برای اولین دوره کارورزی برگزیده شد و ۹۶ واژه شیعی آن ترجمه گردید و پس از بازبینی، ۶۶ واژه آن نقد شد. این پژوهش در ۱۳۸۲ ش. با عنوان تصویر شیعه در دائرةالمعارف امریکانا توسط مؤسسه انتشاراتی امیرکبیر به چاپ رسید. نقیصه عمده این اثر این است که برخی از نقدها بسیار مختصر و برخی نیز کاملاً غیرمستند بودند.

این بخش از ۱۳۸۳ ش. دائرةالمعارف اسلام (چاپ لیدن) را مورد توجه قرار داده است و تاکنون ۱۰۰۰ مقاله مربوط به شیعه این دائرةالمعارف را ترجمه کرده است. این بخش تلاش دارد در سال جاری به بازبینی و انتقاد مقالات مذکور بپردازد.

بخش پژوهش

این بخش پژوهش‌های میدانی را در عرصه جوامع و جمعیت‌های شیعی جهان دنبال می‌کند. جمع‌آوری اطلاعات آماری به صورت کمی و کیفی از کشورهای شیعه‌نشین و جماعت‌های شیعی پراکنده در تمام قاره‌های مسکون حاضر، مطالعه نهادهای و مؤسسات اجتماعی آنها، آداب، رسوم، شاعران، مناسک، آئین‌ها، باورها، نمادها، ارزش‌ها و هنجارهای آنان از اهداف این بخش است. در عین حال، این مدیریت، کتاب‌های مهمی که مستشرقان

افراد در قالب مؤسسه‌ای پژوهشی، و مستقل (NGO) با عنوان «مؤسسه شیعه‌شناسی» ادامه کار می‌دهد.

اعضای مؤسس آقایان؛ دکتر علی‌اکبر ولایتی (مشاور عالی مقام معظم رهبری در امور بین‌الملل)، دکتر محمود تقی‌زاده داوری (معاون پژوهشی دانشگاه قم) و حجت‌الاسلام والمسلمین وحید احمدی (معاون فرهنگی سابق مجمع جهانی اهل‌بیت-علیهم السلام) هستند.

«مؤسسه شیعه‌شناسی» دارای بخش‌های مختلفی است:

کتابخانه تخصصی

این بخش با شکل‌گیری «مؤسسه شیعه‌شناسی» در ۱۳۸۰ ش، ایجاد شد، تا علاوه بر جمع‌آوری مجموعه آثار مکتوب شیعیان، نوشته‌های مستشرقان درباره اسلام و تشیع را گردآورد.

مجموعه کتاب‌های این کتابخانه، در سه بخش: انگلیسی با ۱۹۰۰ عنوان، عربی با ۲۲۰۰ عنوان و فارسی با ۳۰۰۰ عنوان است. همچنین مجلات، فصل‌نامه‌ها و سال‌نامه‌های تخصصی بین‌المللی در این کتابخانه جمع‌آوری می‌شود.

بخش ترجمه و نقد واژگان شیعی در دائرةالمعارف‌های

انگلیسی‌زبان

بخش ترجمه واژگان شیعی در دائرةالمعارف‌های بزرگ انگلیسی‌زبان، از نخستین بخش‌هایی است که با تأسیس «مؤسسه شیعه‌شناسی»، فعالیت خود را آغاز کرد. اعضای این بخش می‌کوشند واژه‌های شیعی، اعم از واژه‌های مربوط به آموزه‌ها و عقاید، اشخاص و اماکن، شهرها و سلسله‌ها، اشیاء و

فوق‌الذکر از دانشگاه‌های معروف جهان که حاوی معرفی دوره‌های آموزشی، پروژه‌های تحقیقاتی، سمینارها، کنفرانس‌ها، کارگاه‌های تحقیق، مجلات، و اساتید. از مهم‌ترین گزارشات تهیه شده، می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

آریزونا؛ آکسفورد؛ آمریکا؛ استرالیا؛ اکستر؛ اورشلیم؛ اوهایو؛ ایلینوی؛ ایندیانا؛ بارایلان؛ برکلی؛ بیرمنگهام؛ پرینستون؛ تل‌آویو؛ توکیو؛ جانز هاپکینز؛ جرج تاون؛ حیف؛ دنور؛ ژاپن؛ سوآس؛ شفیلد؛ کالیفرنیا؛ کارولینای شمالی؛ کلمبیا؛ کمبریج؛ کونکوردیا؛ گلاسکو؛ لندن؛ لیدز؛ مالزی؛ مک‌گیل؛ ملبورن؛ منچستر؛ ناتینگهام؛ نیویورک؛ ویرجینیا؛ ویلانووا؛ هاروارد؛ یانگز تاون.

سایت اینترنتی شیعه‌شناسی www.shistu.org

پایگاه اطلاع‌رسانی «مؤسسه شیعه‌شناسی» از ۱۳۸۴ ش. راه‌اندازی شد. در این پایگاه، اطلاعات بخش‌های مختلف مؤسسه و نشریات آن قابل مشاهده است.

سایت اینترنتی جهان شیعه www.shiiteworld.com

پایگاه خبری تحلیلی جهان شیعه از ۱۳۸۵ ش. راه‌اندازی شد. در این پایگاه اخبار مختص شیعیان جهان قابل مشاهده است.

فصل‌نامه شیعه‌شناسی (الهیات، تاریخ و جامعه‌شناسی شیعیان)

در بهار سال ۱۳۸۲، اولین شماره فصل‌نامه شیعه‌شناسی منتشر شد. این نشریه، فرهنگی- پژوهشی است که به منظور ارائه متمرکز تحقیقات انجام شده در عرصه‌های گوناگون شیعه‌پژوهی (الهیات، تاریخ و جامعه‌شناسی) و همبستگی و یک‌پارچگی بیشتر امت اسلامی منتشر می‌شود.

در عرصه الهیات چون بیش‌ترین شباهت و ایرادات به آموزه‌ها و عقاید شیعیان عمدتاً از طرف مستشرقان ایجاد می‌شود، این نشریه به این مهم در زمینه کلام توجه خاص دارد. در عرصه تاریخ، به تاریخ اجتماعی شیعه معطوف است، زیرا پژوهش‌های تاریخی موجود عمدتاً در زمینه تاریخ سیاسی شیعه، حاکمان شیعی و روابط قدرت شیعیان است و سایر عرصه‌های حیات

و شیعه‌شناسان فعلی مغرب‌زمین در زمینه شیعیان نوشته‌اند را نیز ترجمه، نقد، چاپ و منتشر می‌کند و بدینوسیله به دفاع از هویت جمعی و تاریخی شیعیان می‌پردازد. حمایت از رساله‌های کارشناسی ارشد و دکتری مربوط به آموزه‌ها، تطور تاریخی و حیات اجتماعی شیعیان نیز عرصه‌سومی است که این بخش به فعالیت در آن مشغول است.

تدوین درس‌نامه دوره کارشناسی ارشد رشته شیعه‌شناسی

و راه‌اندازی رشته شیعه‌شناسی در دانشگاه قم

این بخش می‌کوشد تا برنامه و سرفصل دروس رشته شیعه‌شناسی را در سه گرایش کلام، تاریخ و جامعه‌شناسی، برای مقطع کارشناسی ارشد تدوین نماید. نخستین درس‌نامه در ۱۵۰ صفحه، با تلاش آقای دکتر محمود تقی‌زاده داور، رئیس مؤسسه و گروهی از اساتید برجسته دانشگاه‌های قم و تهران تهیه شده است و در جلسه مورخ ۱۳۸۴/۳/۲۱ شورای گسترش آموزش عالی وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری به تصویب رسیده و تکثیر شده است و رشته شیعه‌شناسی در دانشگاه قم راه‌اندازی شده است و از ترم دوم سال تحصیلی ۸۵-۸۶ دانشجو گرفته است.

بخش تهیه گزارش از مراکز اسلام‌شناسی و شیعه‌شناسی

جهان

در این بخش سایت‌های دانشگاه‌ها و مراکز مهم تحقیقاتی کشورهای مختلف جهان، به منظور یافتن موارد زیر جست‌وجو می‌شود: آیا بخش اسلام‌شناسی/ شیعه‌شناسی دارد؟ - اسلام‌شناسی/ شیعه‌شناسی را در چه مقطعی آموزش می‌دهد؟ (کارشناسی، کارشناسی ارشد، دکتری) - اساتید برجسته آن در رشته‌های مذکور کدامند؟ - آیا بخش پژوهشی در زمینه اسلام‌شناسی/ شیعه‌شناسی دارد؟ - پروژه‌های عمده پژوهشی آن‌ها در سابق چه بوده و در حال حاضر کدامست؟ - آیا مجله‌ای هم منتشر می‌کند؟ در صورت مثبت بودن پاسخ، نام آن چیست؟ - کنفرانس‌ها و سمینارهای فصلی و یا سالانه دارد؟ در چه موضوعاتی؟

محصول این بخش عبارت است از: تهیه جزواتی در زمینه‌های

جماعت‌های شیعی جهان و ارتقای آگاهی‌های شیعیان از اوضاع و شرایط داخلی خود و نیز از موضع‌گیری‌ها و سیاست‌های دولت‌ها و جوامع غیرشیعی نسبت به شیعیان را منتشر می‌کند. دو پیش شماره این ماهنامه در مهرماه و آبان‌ماه ۱۳۸۴ منتشر شد و شماره نخست آن در آذرماه ۱۳۸۴ انتشار یافته است. تاکنون بیست و هفت شماره از این ماهنامه به چاپ رسیده است. این نشریه در حال حاضر به زبان فارسی منتشر می‌شود، ولی انتشار آن به زبان‌های عربی، اردو و انگلیسی نیز در حال مطالعه و پیگیری است.

بخش انتشارات

آثار نخستین «مؤسسه شیعه‌شناسی» را سازمان انتشاراتی امیرکبیر چاپ کرد. از ۱۳۸۳ ش. مؤسسه خود رسماً فعالیت نشر آثارش را به عهده گرفت و تمام آثار خود را به چاپ می‌رساند.

کارهای در دست اقدام مؤسسه:

۱. راه‌اندازی بخش امداد شیعیان.
۲. راه‌اندازی وبسایت خبری جهان شیعه (به سه زبان عربی، اردو و انگلیسی).
۳. راه‌اندازی دانشکده غیرانتفاعی شیعه‌شناسی.
۴. علمی- پژوهشی کردن مؤسسه شیعه‌شناسی.
۵. علمی- پژوهشی کردن فصلنامه‌های تخصصی شیعه‌شناسی و بانوان شیعه.

کتاب‌های منتشره در این بخش:

- کاشان در مسیر تشیع.
نیایش عارفان؛ شرح حکمت و معنویت شیعی در دعای کمیل.
دوره شکل‌گیری تشیع دوازده امامی.
تاریخ حدیث شیعه.
ژئوپلیتیک شیعه و نگرانی غرب از انقلاب اسلامی.
...
فعالیت‌های در دست انجام این بخش، عبارت‌اند از:

اجتماعی آنان از قبیل کسب و کار، ازدواج و همسرگزینی، هنر و معماری، اوقات فراغت و سرگرمی، خوراک و پوشاک، اوقاف و نذورات، مراسم شادی و سوگواری، آئین‌های دینی و ملی، دارو و درمان، حمل و نقل و مسافرت، اماکن و بقاع مذهبی، آب‌انبارها و حمام‌های عمومی، و ده‌ها امر از این قبیل امور، تقریباً مغفول واقع شده است. در عرصه جامعه‌شناسی نیز، امروزه همه مطالعات و پژوهش‌های انجام شده و در حال انجام در زمینه جوامع و جمعیت‌های شیعی موجود جهان، تقریباً از طریق مراکز پژوهشی اروپایی و امریکایی صورت می‌پذیرد و شیعیان خود، اقبال محسوسی به این قبیل مطالعات علمی نشان نمی‌دهند. از این رو «مؤسسه شیعه‌شناسی» تنها مؤسسه شیعی است که به مطالعه جامعه‌شناسی و مردم‌شناسی شیعیان جهان علاقه‌مند است و در عرصه جمعیت، نهادهای اجتماعی، فرهنگ و خرده‌فرهنگ‌های آنان پژوهش و تحقیق می‌کند. این پژوهش‌های آکادمیک طبعاً از طریق فصل‌نامه تخصصی این مؤسسه در دسترس علاقه‌مندان به این نوع مطالعات قرار می‌گیرد. تاکنون نوزده شماره از این فصلنامه منتشر شده است.

فصل‌نامه بانوان شیعه (جنسیت، فرهنگ و دین)

همه پژوهشگران مسائل بانوان ایران باور دارند که انقلاب اسلامی، موقعیت اجتماعی بانوان این کشور را بطور چشمگیری ارتقاء بخشیده است. بدین ترتیب مقتضی بود، نشریه‌ای مستقل درباره مسائل مهم مربوط به زنان با رویکردی اسلامی- شیعی انتشار یابد. از این رو «مؤسسه شیعه‌شناسی» شماره اول این فصل‌نامه تخصصی را در پائیز ۱۳۸۳ ش. منتشر کرد. بانوان شیعه، فصل‌نامه‌ای فرهنگی- پژوهشی است که در عرصه‌های مربوط به جنسیت، فرهنگ و دین، فعالیت می‌کند. تاکنون دوازده شماره از این فصلنامه منتشر شده است.

ماهنامه اخبار شیعیان

این ماهنامه خبری- تحلیلی، اخبار مربوط به وقایع، حوادث و رویدادهای متنوع سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جوامع و

بررسی علل تغییر نظام سیاسی - اجتماعی دوران خلفا و شکل گیری نظام سیاسی عدالت‌گرا در دولت امام علی(ع) می‌پردازد.

■ تاریخ سیاسی شیعیان اثنی عشری در ایران(از ورود مسلمانان تا حکومت صفویه)

مؤلف: دکتر پروین ترکمنی آذر

این کتاب فوق عوامل متعدد پیشرفت معنوی و مادی شیعیان اثنی عشری در ایران را شناسایی می‌کند، و گستره فعالیت‌های آنها را در ابعاد مختلف فرهنگی و سیاسی و چگونگی عبور آنان از فراز و نشیب‌های سیاسی و لایه‌های به هم تنیده استبداد فکری و دیکتاتوری سیاسی حاکم بر جامعه ایران را نشان می‌دهد. این کتاب در شش فصل تدوین شده است که ارتباط شیعیان با حاکمیت هر دوره را بررسی کرده است. در فصل اول، به دوره امویان و عباسیان پرداخته و این دوره را دوره تقیه نامیده است. در فصل دوم که دوره فراز و نشیب‌های سیاسی مذهبی است به فعالیت سیاسی شیعیان در عهد طاهریان پرداخته است. دوره آل‌بویه در فصل سوم مطرح شده و روابط حاکم بر محور تساهل و تسامح مذهبی و رشد شیعیان در عرصه سیاست، تبیین شده است. فصل چهارم دوره غزنویان، سلجوقیان و خوارزمشاهیان را بررسی می‌کند که دوره مجدد تقیه شیعیان بوده است. این دوره تا حکومت ایلخانان ادامه داشته است. روابط بین شیعیان و حکومت ایلخانان در فصل پنجم بررسی شده است. در فصل آخر به دوره تیموریان و ترکمانان می‌پردازد که دوره رشد و گسترش فعالیت سیاسی شیعیان است.

■ شکل‌گیری سازمان روحانیت شیعه

مؤلف: محمدعلی اخلاقی

با راهنمایی دکتر محمود تقی‌زاده داوری

در مجموعه حاضر سعی شده تا پیشینه تاریخی، عوامل و زمینه‌های پیدایش شکل‌گیری حوزه‌ها و سازمان روحانیت شیعه و نیز مسائلی از قبیل ساخت و سلسله مراتب و کارکردهای اجتماعی آنها بررسی شود. در این کتاب از سازمان روحانیت شیعه به عنوان

۱. کتاب جامعه‌پذیری دینی به روایت تصویر.

۲. کتاب شیعیان ایران.

۳. کتاب اطلس شیعیان جهان.

۴. جلد سوم از مجموعه عالمان شیعه.

۵. کتاب شیعیان آندلس، ترجمه و نقد.

۶. کتاب تصویر پیامبر اسلام(ص) و حضرت زهرا(س) در

دائرةالمعارف اسلام، ترجمه و نقد.

۷. کتاب تصویر همسران و فرزندان پیامبر(ص) در دائرةالمعارف اسلام، ترجمه و نقد....

کتاب‌های منتشره در بخش پژوهش:

■ تصویر شیعه در دائرةالمعارف امریکانا(ترجمه و نقد واژگان

شیعی در دائرةالمعارف امریکانا)

زیرنظر: دکتر محمود تقی‌زاده داوری

دائرةالمعارف امریکانا قدیمی‌ترین دائرةالمعارف انگلیسی زبان جهان است و به همین لحاظ اعتبار ویژه‌ای دارد. در این دائرةالمعارف، ۹۳ مدخل مربوط به شیعه بود که از این تعداد ۶۷ مقاله آن نقد و بررسی شد. نقدها برای ارسال به بنیاد دائرةالمعارف امریکانا به زبان انگلیسی نیز ترجمه شده‌اند. موسسه شیعه‌شناسی در آینده‌ای نزدیک قصد دارد این کتاب را با تجدید نظر اساسی مجدداً چاپ کند. این کتاب در ۴۲۰ صفحه وزیری توسط انتشارات امیرکبیر به چاپ رسیده است.

■ تعدیل نابرابری‌های اجتماعی در دولت امام علی

(علیه‌السلام)

مؤلف: جمعه‌خان محمدی

با راهنمایی دکتر محمود تقی‌زاده داوری

این کتاب در پی آن است که تصویری روشن از عدالت‌گستری امام علی(ع) پس از رسیدن به حکومت ارائه دهد. به همین منظور ابتدا سیاست‌های خلفای سه‌گانه در توزیع اجتماعی ثروت و قدرت شرح و ارزیابی شده است و سپس سیاست‌های امام علی(ع) را با سیاست‌های خلفای پیشین مقایسه می‌کند. این کتاب در نهایت به

در بخش‌های اول و دوم به موضع شیعیان نسبت به دولت‌های عباسی و همین‌طور به مبارزات شیعیان زیدی و امامی بویژه در عصر منصور پرداخته شده است. در بخش سوم مبارزات شیعیان در عهد مهدی و هادی و در فصل چهارم مبارزات شیعیان در دوره هارون الرشید آمده است. بخش آخر نیز به مبارزات شیعیان در دوران مامون و معتصم اختصاص داده شده است.

■ عالمان شیعه

مؤلف: رحیم ابوالحسینی

جلد اول کتاب توسط آقای ابوالحسینی در ۴۳۱ صفحه تدوین شده است. مجموعه کتاب‌های عالمان شیعه قرار است شرح زندگی مجموع دانشمندان شیعی را از بدو شکل‌گیری مذهب شیعه تاکنون، با ضوابط پژوهشی امروزی و به زبان فارسی بیان کند. جلد اول این مجموعه به بررسی زندگی عالمان دوره غیبت صغری (۲۵۵-۲۹۹ قمری) به سبک کتاب‌های او چه کسی است نوشته شده است. عالمان شیعه قصد دارد ضمن حفظ اختصار، به اهم مسائل زندگی خصوصی و اجتماعی، علمی و مذهبی عالمان شیعه در ادوار گوناگون تاریخ هجری بپردازد. تاکنون جلد دوم این کتاب نیز به چاپ رسیده است. و جلد سوم این مجموعه در مرحله آماده‌سازی است و جلد چهارم در مرحله تدوین است.

■ شیعیان عرب؛ مسلمانان فراموش شده

مؤلفان: گراهام ای فولر و رند رحیم فرانکه

مترجم: خدیجه تبریزی

این کتاب، جزو نخستین آثار غربیان است که به وضعیت شیعیان عرب، به صورت مستقل، می‌پردازد و در عین تازگی موضوع، روش تحقیق، تکنیک‌های جمع‌آوری اطلاعات و سبک نگارش خوبی دارد. اگرچه پیش فرض‌ها، برداشت‌ها، نگرش‌ها و نتیجه‌گیری‌های بعضاً غلط و گمراه‌کننده‌ای نیز دارد. این کتاب شامل سه بخش است: ۱. بخش نخست که شامل چهار فصل است و به تحلیل وضعیت عمومی و معضلات شیعیان به منزله یک کل می‌پردازد و مسایلی همچون هویت شیعی، شیعیان عرب و حکومت‌های سنی، مطالبات و استراتژی شیعیان

نهادی با پیشینه تاریخی و جایگاه مشخص در نظام اجتماعی بحث می‌شود، که حاوی شش بخش است: ۱. پیشینه تاریخی؛ ۲. آغاز شکل‌گیری؛ ۳. عوامل شکل‌گیری؛ ۴. بررسی ساختار درونی؛ ۵. نقش‌های خاص تاریخی و کارکردهای حرفه‌ای؛ و ۶. نتیجه‌گیری.

■ سنت عزاداری و منقبت‌خوانی در تاریخ شیعه امامیه

این کتاب دو مقاله دارد و با مقدمه‌ای از دکتر محمود تقی‌زاده داوری آغاز شده است. دو مقاله عبارتند از: شیعه امامیه و عزاداری امام حسین (ع) از آغاز تا عصر صفوی؛ سنت عزاداری حسینی و منقبت‌خوانی در میان مسلمانان.

این کتاب درصدد است تا سنت عزاداری و منقبت‌خوانی در تاریخ شیعه امامیه را به صورتی جامع بررسی کند. برخی از موضوعات عبارت‌اند از: عزاداری در سیره رسول‌الله (ص)، امامان شیعه و عزاداری امام حسین (ع)، نگرش معصومان درباره اهداف و کیفیت عزاداری، رعایت ضوابط دینی، تحولات عزاداری در عهد آل بویه، غزنویان و عزاداری سیدالشهدا (ع)، عصر قاجاریه و رواج تعزیه، عزاداری در قلمرو عثمانی و افغانستان و شمال آفریقا.

■ جغرافیای سیاسی شیعیان منطقه خلیج فارس

مؤلف: زینب تقی‌زاده

کتاب حاضر تلاش می‌کند تا به یک سؤال پاسخ گوید و آن، این که جایگاه جغرافیایی، سیاسی و اقتصادی شیعیان منطقه، در حاکمیت سیاسی چیست؟ و از چهار فصل تشکیل شده است، فصل اول: تشیع، اندیشه‌ها و باورها، شعب و گستره؛ فصل دوم: جغرافیای سیاسی منطقه خلیج فارس؛ فصل سوم: جغرافیای سیاسی شیعیان خلیج فارس؛ فصل چهارم: رستاخیز شیعی.

■ جهاد شیعه در دوره اول عباسی

مؤلف: دکتر سمیره مختار الیثی

مترجم: محمد حاجی تقی - به ضمیمه گفتاری از حضرت آیه‌الله سیدعلی خامنه‌ای

■ شیعیان افغانستان

مؤلف: محمدعزیز بختیاری

راهنمایی: دکتر محمود تقی‌زاده

این کتاب با محوریت شیعیان افغانستان، به بررسی وضعیت اجتماعی از طریق تحقیقات میدانی می‌پردازد. و موضوعاتی چون: تاریخچه تشیع در افغانستان، جمعیت، اقتصاد و معیشت، سیاست، تعلیم و تربیت، نظام اجتماعی، فرهنگ و مذهب شیعیان افغانستان را بررسی می‌کند و در پی آن است تا جایگاه شیعیان را در این کشور اسلامی به تصویر کشد. این کتاب در نه فصل و ۴۲۴ صفحه نوشته شده است.

■ شیعیان بغداد (وضعیت سیاسی و اجتماعی، از ورود

سلجوقیان تا سقوط عباسیان)

مؤلف: محمدطاهر یعقوبی

کتاب حاضر، تاریخ شیعیان این منطقه را از ورود طغرل (۴۴۷ ق) تا سقوط بغداد (۶۵۶ ق) بررسی می‌کند.

■ تصویر امامان شیعه در دائرةالمعارف اسلام

گروه مولفان

این کتاب ترجمه و نقدی از مداخل ائمه دوازده‌گانه شیعیان در دایره المعارف اسلام است. و اولین اثری است که مداخل‌های مربوط به شیعه را در دائرةالمعارف اسلام در ۴۴۶ صفحه نقد و بررسی می‌نماید.

■ شیعیان پاکستان

این کتاب وضعیت شیعیان پاکستان در حوزه‌های مختلف را بررسی می‌کند. دارای هشت فصل است که در فصول مختلف آن جمعیت، فرهنگ، خانواده، سیاست، معیشت و اقتصاد، آموزش و پرورش، مذهب و... شیعیان پاکستان بررسی شده است.

عرب و روابط آنان را با ایران بررسی می‌کند ۲. بخش دوم شامل پنج فصل است که مطالعات موردی نویسندگان درباره شیعیان شوراهای عراق، لبنان، کویت و عربستان سعودی است و نویسندگان چنین استنباط کرده اند که جامعه شیعی را نمی‌توان یک جامعه یکپارچه در نظر گرفت؛ بلکه هم در درون جامعه شیعی در هر یک از کشورهای فوق، و هم بین جوامع شیعی در کشورهای مختلف تفاوت‌هایی وجود دارد؛ ۳. و بالاخره در بخش سوم روابط متقابل شیعیان و غرب نتایج این تحقیق در امر سیاست‌گذاری بررسی شده و در یک جمع‌بندی موجز، نتایج تحقیق ارائه گردیده است.

■ جنبش حسنین؛ ماهیت فکری و تکاپوهای سیاسی

مؤلف: دکتر محمدحسن الهی‌زاده

این کتاب به بررسی مجموعه جنبش‌های حسنین در طول حدود سی سال (از ۱۴۵ تا ۱۷۶ هجری) پرداخته و در این مقطع پنج قیام حسنی را بررسی کرده است و به چرایی و چگونگی این قیام‌ها، علل و عوامل مخالفت حسنین با حکومت عباسی با عنایت به مشخصه‌های فکری و سیاسی به نتایج آنها پرداخته است.

در فصل دوم ماهیت فکری جنبش تبیین شده است، در فصل سوم، قیام‌های محمد بن عبدالله (معروف به نفس زکیه)، ابراهیم بن عبدالله (معروف به قتیل باخمی)، حسین بن علی (معروف به شهید فخر)، ادریس بن عبدالله و یحیی بن عبدالله مورد مطالعه آمده. در فصل چهارم آثار جنبش حسنین؛ و در بخش پیوست‌ها مجموعه نامه‌ها و سخنرانی‌های مربوط به این جنبش‌ها از منابع اولیه تاریخی نقل شده و ترجمه گردیده است.

■ تاریخ تشیع در آذربایجان

مؤلف: محمد رضایی

این کتاب به چگونگی ورود تشیع به آذربایجان، رشد، گسترش و رسمیت یافتن آن در این منطقه می‌پردازد و در همین راستا سیر تحولات سیاسی و مذهبی از ورود اسلام تا رسمیت تشیع و علل و عوامل تأثیرگذار را بررسی می‌کند.